

Almanack

För Skätt-Året

Efter vår Frälsares Christi födelse.

1756.

Till STOCKHOLMS Horizont,
Eller 59 grad. 20 min. Pole-högd och 2 tids min.
Meridian skilnad Öster om Upsala Observatorium;

Utgifwen
År Hans Kongl. Majts nådigste stadgande

På Dess Wetenskaps Academie.

Stockholm, Tryckt hos LARS SALVIUS.

Exemplaret säljes häftat och kurt för 9 öre Kop:mt

Herre Lector STRIDSBERGS nya sätt
at anlagga Humlegårdar.

Emedan jag ofta sett, och andre jämväl äro
farit, huru ömiskt humlen plågar våra och
väl trivnas, omkring och under stora stenar, som
kunna finnas i de vanliga Humlegårdar, ja så,
at han och tränger sig genom de minsta springor
på stenen, har jag beres fått anledning at efter-
tänka, om icke humlen torde vara en af de väp-
ter, som hålft älfva stenar och stening mark, samt
af deras jämna svalka och fuktighet hafva bästa
tröfnad. Dersöre, emedan uti alla värters
plantering det går lyckligast, om man apar efter
naturen, bestöt jag at försöka, om icke stenar
kunde i Humlegårdar nedläggas i den ordning
och sticck, at de kunde befördra värtens och fruct-
samheten.

Jag lät dersöre för några år sedan upgräfw
fyra diken af 40 alnars längd, en och en half
aln bred och en god half aln djupa, i en sam-
dig och torr jord: mohn; den odugeliga mulden
bortjördes, och dessa diken sy des til hälften med
god ler: mylla. Derpå utbrödes något gödsel,
til ungefär 2 tumes tjocklek, och mulden packades
något

något tillsammans. Der ofwanpå och längs ef-
ter fångarna lades tvänne rader med grå: stenar,
af den storlek, som en karllätteligen med en hand
kan lyfta, men något aflänga. Emellan hvar
sten i samma rad lemnades et och et halft quarters
rum, och emellan hwardera stencaden en half aln.

Emellan stenarna packades mull, blandad med
gödsel, så at stenarna med den tilpackade mulden
nästan syde tiset jämnt med den öfriga marken.
Här på och längs efter stenarna lades Humleröt-
terna, en stump, som war utsprucken och hade go-
da ögon, på hvarje sten, som strax öfverhölgdes
med god och fet mull, til en god tvärhands högd
öfver jordbrönet. Eist belades dessa fångar med
stenar af medelmättig storlek, somliga flata, som-
liga runda, altsom de woro at tilgå, hwilka tätt
tilhopa lagde formerade en myckenhet små hol-
ler mellan: rum, hwar igenom humle: rågen kan
sticka sig up.

Emellan hvar fång lemnades en rymb af en och
en half aln, hwarrest å ömse sidor, hardt när fång-
kanterna, Hummel: störrarna böra nedfattas. Om
värtens är rått anläggningstiden, men ej om
hösten: och kunna Humlegårdar på detta sättet
med lika framgång anläggas i den magraste, som
ni

uti fet jordmon. Mullen, som lägges öfver sten-
raberna och rötterna, bör vara ren och fri från
ogräs, och icke torr utan fet, och hafwa sin go-
da must. Om stället, der humlegården anlägges,
är sibländt och vått, bör humlegården omgifwas
med goda diken, på det watten och is: swall ej
må stadna i fångarna och fördärwa rötterna.

Första sommaren öfres rötterna och reßworna
ansenfugen, men som de allenast med få och helt
stäckoga störor fringsörades, på det rötterna ej
skulle för mycket mattas, fick jag det året ej mer
än et halft lispund humla.

Det andra året brukades wanlig stör och tät-
re satt, då jag fick tre, och det sjerde året fyra
pund humla, på samma plats, som en Nishum-
legård förr intagit, hwilken i goda år aldrig gaf
mer än högst et pund humla, och den ändock så
swag, at fyra marker på en tunna Malt woro
knapt tilräckelige, i det stället man af den i nya
humlegården wärte humla ej behöfwer mer, än
en god mark på tunnan. Jag har sedermera, med
lika framgång, låtit både hos mig och andra här
i Norrland, anlägga slika humle: gårdar.

Om man nu jämförer kostnaden wid detta nya
planterings sätt, med den som upgår til de wan-
liga

liga kup: humle: gårdar, kan jag ej annat se, än
at arbetet på kuporna är drygare, både wid för-
sta anläggningen och årliga ansningen: ty på det
nya sättet behöfwes ej mer, än hålla fångarna
emellan fångarna någorlunda fria från ogräs. Om
något ogräs upstickar sig på slika fångarna es
mellan stenarna, tager man up en sten, der det
stabeliga ogräset wisar sig, rycker det up och läg-
ger stenen i sit förra ställe.

Humle: fångarna böra likwäl göras hwart
4:de eller 5:te år, och de ruttna rötter eller öfwer-
flödig språng bärtagas, hwilket på det sättet be-
qwämligen kan wärkställas, at stenen på fångarna
styckewis uptages, det öpnade rumet rensas, mul-
len öfwer och omkring de undra stora stenarna ma-
kas ut, och humle-tågen, sonraltid lindar sig omkring
sin sten, och der wäl kan ses, wederbörligen ansas:
då en skofwel wäl gödder ren mull öfres öfwer
hwarje sten. Sedan makes åter den förra mullet
tilbaka, och de öfwersta stenarna läggas i sit förra
stic. Om slika jordmonen, hwarest fångarna
äro anlagde, är god, lærer förmodeligen ej behöf-
was at så ofta göra och omlaga fångarna. Genom
denna anläggning och ansning skal man finna, at
humle-wårten blir genom Guds wälsignelse,

Omrogare, starkare och säkrare, så i våta som torra somrar, än uti kup-humlegårdar. Orsaken låre vara, at stenen altid håller sig under jorden fuktig och sval, hwilket humle-rötterna tyckas älska, och derföre linda de sig omkring stenarna, samt bära så mycket mera och bättre frucht. Stensläggningen öfwer sången tjänar til det samma, och gif öfwer desutom ogräset.

Den som mera tycker om kupor, kan lägga stenar uti och på dem, såsom om sångarna sagt är, och förmodeligen winna samma ändamål: men med kupor förspilles mera rum och plats, som lemnas ofrukttsam, än med sångarna.

Mycket kan ännu vara at förbättra wid detta nya sättet, men jag är likwäl försäkrad, at de som wilja först på mindre stycken göra försök dermed, och jämföra både mödan och nyttan deraf, emot det wanliga sättet, i synnerhet om de jämwäl bruka egen estertanka, skola ej få orsak at ångra sig. Utminstone kan humlegård hådan efter wid alla gårdar på detta sätt anläggas, hwarrest man tillförene klagat sig ej dertil hafwa haft god jordmon nog.

Herr

Herr Archiater Rosens nterligare berättelse
om Barnasjukdomar.

Om Koppor.

Si Kopporna först kommit til Smerige, wet man ej mitt, men det wet man, at de år 622 eller 640 först kommit från Araberne til Egypten, och til Spanien år 714 Uti England wero de redan år 1270 eller 1280 en allmänt känd sjukdom. Från Europa hafwa Kopporna blifwit förda til America. Från Danmark til Grönland. När de först kommit til ett land, hafwa de varit fäseligen dödannde. När de gått der någon tid, hafwa de blifwit lindrigare. De döda dock altid flera menniskor än Penen.

Sedan Kopporna kommit til Europa, hafwa de gått der ständigt, än på en, än på en annan ort. I stora Städer, dit mycket folk komma från ätillige orter, gå de ganska ofta. Likaledes der Universtiteter äro, emedan mycken ungdom der samlas från flera orter, och är nog, om allenast en kommer ifrån någon ort, der Kopporna gå. Smittan kan följa honom sjelf, eller des saker.

Således äro Koppor en smittosam Sjukdom, men angripa allenast dem, som ej förr haft dem,

B

och